

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

ФІЛОСОФІЯ

Шифр та назва спеціальності

263 – Цивільна безпека

Інститут

Навчально-науковий інститут соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Охорона праці

Кафедра

Філософії)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна, Обов'язкова,

Семестр

3

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Годзь Наталія Борисівна

Nataliia.Hodz@khp.edu.ua natasha43-23@ukr.net

Доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії
Авторка понад 145 наукових і навчально-методичних публікацій, колективних монографій та монографій (наукових та філософської есеїстики).

Курси: Провідна лекторка з дисциплін: «Філософія» (для бакалаврів українською мовою), Етнофілософія та культурні стереотипи (для аспірантів), Екологічна футурологія (для аспірантів) «Ідентичність та духовна ідентифікація» (аспіранти). Виступала другим опонентом на 4 захистах кандидатських дисертацій з філософії

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Філософія є базовою дисципліною за допомогою якої формується світогляд та наукова картина світу студентів, оскільки з вивчення основ філософії починається розуміння процесів, за допомогою яких відбувається накопичення та відкриття знання взагалі. Вивчення предмету базується на знанні, яке отримане на першому році навчання університеті. Загалом, ці знання складають наукові та методологічні основи того світогляду та наукової картини світу, формування якого й має за основну мету викладення та дослідження філософії.

Основними завданнями філософії таким чином у першу чергу є:

1. Забезпечення завдяки філософським методам вмінню не тільки отримувати інформацію, але й навчання навичкам критичного оцінювання отриманої інформації та аналізу оточуючої дійсності.
2. Ознайомлення студентів з працями та творчим внеском закордонних та вітчизняних науковців у розвиток людської культури та цивілізації в цілому.
3. Оволодіння системністю філософського мислення та філософським знанням в цілому, яке постає методологічною основою задля аналізу природних. Технічних та гуманітарних питань.

4. Формування у майбутніх фахівців високих професійних, моральних та моральнісних якостей, які базуються на знанні загальнолюдських цінностей, виховання почуття відповідальності за майбутнє України та світу у цілому. Для іноземців відповідно почуття поваги до України, шани до своєї батьківщини та світу у цілому.

Мета та цілі дисципліни

Метою слугує повне формування та закріплення у студентів певної низки вмінь та навичок, задля чого закладено низку кінцевих цілей навчання. Насамперед, студенти мусять:

Знати основні закони та принципи і категорії філософії. Особливості їх проявлення у суспільному та економічному життю;

Мати відповідне знання та уявлення стосовно досягнень світової та української думки та особливостей її еволюціонування, умови та специфіку формування історико – філософської парадигми;

Уявляти відповідне місце історії філософії у системі гуманітарних знань;

Знати відповідні конкретно-історичні етапи і особливості світової та вітчизняної філософії;

Уявляти зв'язок поміж розвитком суспільної стратегії філософської думки та розвитком суспільно-економічних відносин та технологій.

Вміти: аргументувати власну світоглядну та суспільну позицію;

Самостійно аналізувати факти, явища та процеси у системі відносин «людина-світ» у їх діалектичному взаємозв'язку з урахуванням групи тенденцій, наразі і технічного порядку, які відбуваються у сучасному світі;

Володіти методологією наукового пізнання;

Вести діалог при обговоренні теоретичних, практичних питань, тощо;

Виконувати творчий пошук усвідомлюючи при цьому специфіку філософських систем у контексті головних тенденцій розвитку сучасної філософії та історії філософії;

Досліджувати першоджерела і вміти аналізувати їх задля вміння знаходити та застосовувати висновки філософів минулого і для сьогодення, якщо така потреба існуватиме;

Бути ознайомленим: з новітніми технологіями у царині філософії та національній і загальнолюдській цивілізаціях і культурі;

Бути поінформованим з сутністю та закономірностями й тенденціями розвитку сучасної цивілізації;

Бути знайомим з досягненнями філософії техніки та тенденціями розвитку різноманітних типів технічних систем та особливостями сучасного етапу науково-технічного прогресу

Формат занять

Лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків та їх ліквідування.

ЗК-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Результати навчання

РН-1. Аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку.

РН-2. Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду на рівні, необхідному для професійної діяльності.

PH-3. Аналізувати суспільні явища й процеси на рівні, необхідному для професійної діяльності, знати нормативно-правові засади забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій.

PH-5. Розробляти тексти та документи з питань професійної діяльності, спілкуватися українською професійною мовою; читати й розуміти фахову іншомовну літературу, використовуючи її у соціальній і професійній сферах; демонструвати культуру мислення та виявляти навички щодо організації культурного діалогу на рівні, необхідному для професійної діяльності.

PH-6. Пояснювати процеси впливу шкідливих і небезпечних чинників, що виникають у разі небезпечної події; застосовувати теорії захисту населення, території та навколишнього природного середовища від вражаючих чинників джерел надзвичайних ситуацій, необхідні для здійснення професійної діяльності знання математичних та природничих наук.

PH-7. Обирати оптимальні заходи і засоби, спрямовані на зменшення професійного ризику, захист населення, запобігання надзвичайним ситуаціям.

PH-11. Визначати фізичні, хімічні, біологічні та пси-хофізіологічні шкідливі виробничі чинники та аналізувати безпечність виробничого устаткування.

PH-19. Аналізувати і обґрунтовувати інженерно-технічні та організаційні заходи щодо цивільного захисту, техногенної та промислової безпеки на об'єктах та територіях.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредитів ECTS): лекції – 16 год., лабораторні роботи – 16 год., самостійна робота – 58 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Історія та культура України. Українська мова (професійного спрямування) Іноземна мова

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції з презентаціями, дискусії, практичні заняття (семінари, практикуми), виконання індивідуальної роботи (реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах, робота з оригінальними роботами з філософії).

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Особливості філософського знання та проблема його виникнення. Основні ідеї античної філософії. Предмет філософії, специфіка філософського знання, основні функції філософії. Світогляд та його різновиди Виникнення філософії як об'єктивно необхідний процес розвитку суспільства. Становлення Античної філософії та перші філософські школи. Софістика як культурне явище та філософська школа, сократівська критика філософії софістів. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї 7. Вчення Аристотеля про логіку та проблема пізнання світу. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм

Тема 2 Подальший розвиток філософії за доби Середньовіччя та Відродження. Поняття західної середньовічної філософії та її місце в історії філософської думки. Християнська апологетика: причини виникнення та основні властивості. Поняття патристики та її основні представники 4. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку, проблема реалізму та номіналізму. Філософські та наукові ідеї епохи Відродження.

Тема 3 Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка. Класична німецька філософія. Передумови становлення модерної філософії (політичні, економічні, релігійні, світоглядні та ін.). Емпіризм та раціоналізм – дві тенденції у філософії Нового Часу. Філософські погляди доби Просвітництва. Філософська думка українського Відродження XVIII століть. Феномен критичної філософії в процесі розвитку філософської думки. І. Кант і умови можливості пізнання. Становлення і розвиток філософії Й.Г.Фіхте, феномен суб'єктивного ідеалізму. Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха.

Тема 4 Трансформація знань про світ, людину та пізнання у некласичній філософії XIX – поч. XX ст. Зародження некласичної філософії та ірраціоналізму. Діалектичний матеріалізм та філософія

марксизму. Поняття кризи ідеалу класичної раціональності і проблема філософських засад обґрунтування науки (позитивізм, емпіріокритицизм). Основні ідеї університетської філософської думки України XIX – поч. XX ст.

Тема 5 Сучасний західноєвропейський та український філософський дискурс. Основні напрямки та істотні риси філософії XX – XXI ст.ст., неопозитивізм, постпозитивізм. Ідея феноменології та становлення феноменологічного методу в працях Е. Гуссерля. Філософська сутність та ідейні витоки екзистенціалізму. Філософська антропологія М. Шелера та її розвиток. Проблема знання і мови в філософії XX сторіччя Поняття «постмодерну» в сучасній філософії. Сучасна українська філософія.

Теми практичних занять

Тема 1 Особливості філософського знання та проблема його виникнення. Основні ідеї античної філософії. Філософія, її особливості та зв'язок з міфологією і релігією. Основні періоди розвитку філософського знання. Зародження та початковий період становлення філософії Давньої Греції, поява перших наукових знань. Антична «фізика». Мілетська школа. Філософія Геракліта, початок діалектики. Число як початок у філософії Піфагора. Елейська школа і початок метафізики у роботах Парменіда та Зенона. Ідеї фізиків-плюралістів – дискретність буття у Емпедокла та Анаксагора. Атомістична теорія Левкіпа і Демокріта та їх послідовники. Софісти і їх концепція „Людина – міра усіх речей” (Протагор). Розвиток логіки. Сократ і його вчення про самопізнання і норми людської поведінки. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Виникнення системного уявлення про світ. Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Аристотель і його обґрунтування законів формальної логіки. Створення Аристотелем першої системи наук. Проблема пізнання світу. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм. Неоплатонізм як початок середньовічної філософії

Тема 2 Подальший розвиток філософії за доби Середньовіччя та Відродження. Особливості середньовічної філософської думки. Апологетика та патристика. Августин Блаженний і його вчення про людину, душу й тіло; августинівська концепція часу. Проблема співвідношення розуму та віри в період Середньовіччя, її значення для розвитку філософської та наукової думки наступного періоду. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку. Арабська середньовічна філософська думка та її вплив на філософію та науку Європи. Вчення про універсалії. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії схоластичної думки, їх значення для подальшого розвитку раціоналістичного уявлення про світ. Фома Аквінський: його вчення про подвійність істини і систематизація ним середньовічної схоластики. Номіналізм Оккама. Зародження емпіричного пізнання у вченнях Роберта Гросетеста та Роджера Бекона. Філософські та наукові ідеї епохи Відродження. Гуманізм і проблема цілісної людської індивідуальності (Данте, Петрарка). Філософські ідеї Ніколая Кузанського. Піко делла Мірандола та П'єтро Помпонаці. Реформація, її ідеї. Утопізм Т. Мора, Т. Кампанелли та ін. Природознавчі досягнення в епоху Відродження.

Тема 3. Модерна західноєвропейська та вітчизняна філософська думка. Класична німецька філософія. 1. Наукова революція та філософія Нового часу (XVII-XVIII ст.). Ф. Бекон – засновник англійського матеріалізму як нового напрямку розвитку науки. „Новий Органон” Бекона і критика схоластики. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса і його емпірична гносеологія. Сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта. Просвітницькі ідеї Локка. Сутність суб'єктивного ідеалізму Д. Берклі. Філософія Д. Юма як зародження агностицизму і заперечення причинності. Р. Декарт і його міркування про метод. Його вчення про дві субстанції – розумову і тілесну. Філософські погляди Б. Спінози. Монадологія В. Лейбніца. Особистий вимір буття – простір і час; розробка питань формальної логіки. Французькі матеріалісти XVIII ст. про людину як складну машину. Особливості механістичної методології в гуманітарних та природничих науках. П. Ламетрі, Д. Дідро, П. Гольбах, К.А. Гельвецій. Вчення про природу. Теорія пізнання. Атеїзм. Філософські погляди Ш.Л. Монтеск'є, Вольтера, Ж.-Ж. Руссо. Просвітницьке трактування буття людини. Значення епохи Просвітництва для подальшого розвитку західної цивілізації. Основні риси української філософської думки. Філософська думка українського Відродження XVIII століть. Києво-Могилянська академія і філософія Просвітництва (Ф. Прокопович, Г. Кониський, Чижевський та ін.). Г.С. Сковорода, його життя та філософія. Проблема самопізнання, теорія пізнання. Світ, матерія, Бог. Концепція „філософії серця”, „внутрішня людина”, „сродність праці”. Класична німецька філософія і її особливості. І. Кант і синтез раціоналізму і емпіризму.

Агностицизм І. Канта та його філософське обґрунтування. Розум і антиномії в філософії Канта. Категоричний імператив і концепція свободи у філософії Канта. Філософські погляди Фіхте та Шеллінга. Г.В.Ф. Гегель і його філософська система та метод. Тотожність мислення і буття. Наука логіки. Філософія природи, філософія духу. Діалектика Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Теорія пізнання, критика ідеалізму і релігії, етичне вчення, релігія любові як основа спілкування.

Тема 4 Трансформація знань про світ, людину та пізнання у некласичній філософії ХІХ – поч. ХХ ст. Криза раціоналістичного погляду на світобудову, зародження некласичної філософії та ірраціоналізму. А. Шопенгауер про світ як волю та уявлення. Початок екзистенціалізму у філософії С. К'єркегора. Філософія марксизму: основні етапи її формування. Місце людини, проблема співвідношення особистості і суспільства в марксизмі. Сутність матеріалістичного трактування історичного процесу. Діалектикоматеріалістична ідея практики в теорії пізнання Маркса і Енгельса. Подальший розвиток філософії марксизму. Філософія Ф. Ніцше: критика західної цивілізації, її „гуманізму”, ідея волі до влади та поняття надлюдини. Вплив філософії Ніцше на філософію ХХ століття. Формування сциєнтичного напрямку у філософії. Позитивізм О. Конта. Емпіріокритицизм Е. Маха та Р. Авенаріуса. Нове розуміння людини у психоаналітичній філософії З. Фрейда, наукове обґрунтування ірраціонального характеру індивідуального буття людини та становлення нової науки про неї. Еволюція фрейдизму. Філософія франкфуртської школи. Основні ідеї університетської філософської думки України ХІХ ст. „Філософія серця” П. Юркевича. Екзистенційні мотиви в творчості П. Юркевича. Філософські ідеї поч. ХХ ст. (В. Зеньковський, Л. Шестов, В. Вернадський). Філософія космізму В.І. Вернадського, О.Л. Чижевського. В. Вернадський про феномени життя космосу, людства і ноосфери.

Тема 5 Сучасний західноєвропейський та український філософський дискурси. Основні напрямки та істотні риси філософії ХХ – ХХІ ст.ст. Феноменологія Е. Гуссерля та остання спроба побудови філософії як чистої науки. Філософська антропологія (М. Шелер, А. Гелен, ін.) як основний напрямок розвитку знання про людину. Філософія екзистенціалізму та його еволюція (М. Гайдеггер, К. Ясперс, Ж.-П. Сартр, ін.). Погляди екзистенціалістів на проблему людини, її існування і свободи. Неопозитивізм (Л. Вітгенштейн та «Віденський гурток») та постпозитивізм (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос, П. Фейєрабенд). Особливості постпозитивістської методології. Сутність філософії прагматизму. Релігійно-філософські напрямки в сучасній філософії. Неотомізм як головна течія в філософії католицизму. Філософія Тейярдізму та філософські ідеї персоналізму. Соціально-філософські концепції ХХ-ХХІ ст.ст.: А. Тойнбі, О. Шпенглер, У. Ростоу, Д. Белл, Е. Тоффлер, Х. Ортега-і-Гассет, С. Хантінгтон, ін. Пошук методології у гуманітарній сфері науки. Основні ідеї філософської герменевтики. Зародження та розвиток структуралізму (К. ЛевіСтрос, М. Фуко, Ж. Лакан, ін.), його вплив на сучасну науку та філософію. Основні ідеї постструктуралізму (Р. Барт, Ж. Дельоз, Ф. Гваттари, Ж. Деррида, ін.). Постмодерн у сучасній культурі та філософії, проблема подальшого розвитку науки та філософії

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені.

Самостійна робота

Курс передбачає підготовку до усних відповідей на проблемні питання, самостійне вивчення питань, які не викладаються під час лекцій, – це отримує поточне оцінювання. Також передбачено виконання індивідуальної роботи як реферату; можливі інші види індивідуальної роботи – есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. . Вступ до філософії : навч.-метод. посіб. / Владленова І.В.; Годзь Н.Б.; Городиська О.М. та ін.; за ред. Городиської О.М.; Дольської О.О. Х. : НТУ «ХПІ», 2018. <https://repository.kpi.kharkov.ua/>

2. Філософія: навч. посіб. / О.М. Бардін, В.В. Булавина, Н.Б. Годзь та ін.; за ред. О.М. Бардіна, М.П. Требіна. – Харків: НТУ «ХПІ», 2012.
http://library.kpi.kharkov.ua/files/TRUD_NTY/trud2012_Filosofia.pdf
3. Дольська О. О. Філософія сучасного суспільства : навч.-метод. Посібник. Харків : НТУ “ХПІ”, 2012.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8074a3de-3dfe-4b3b-a1b8-2c2cfc8e89bb/content>
4. Городиська О.М., Дольська О.О., Мелякова Ю.В. Проблема людини у вимірах філософського аналізу: текст лекції. Х.: НТУ «ХПІ», 2008.
5. Горак Г.І. Філософія: Навчальний посібник./ За ред. И.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1998.
https://chtyvo.org.ua/authors/Nadolnyi_Ivan/Filosofia/
6. Петрушенко В.Л. Філософія: курс лекцій. Навч. посібник. - К.: «Каравела»; Львів: «Новий світ-2000». 2001.

Додаткова література:

1. Дольська О. О., Годзь Н.Б., Городиська О.М., Дишкант Т.М., Тагліна Ю.С. Багатовимірність людини та культури у сучасних філософських ландшафтах. Монографія. Харків, 2021.
2. Освітньо-педагогічні напрями в сучасній західноєвропейській філософії: навч.-метод. посіб. / О.О. Дольська, О.А. Гончаренко, О.М. Городиська. Харків: Видавець Іванченко І.С., 2023. 225 с.
3. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під редакцією В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020.
4. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. – 4-е видання перероблене та доповнене – К.: КНТ, 2016
5. Кремень В.Г. та ін. Історія філософії: Підручник-«Прапор» Х., 2003.
6. Філософія: Навчальний посібник / І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін.; За ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1997.
7. Бичко А.К., Бичко І.В. та ін. Філософія: Підручник К., «Центр учбової літератури», 2010.
8. Татаркевич В. Історія філософії. – Львів, 1999. – Т. 1: Антична і середньовічна філософія.
9. Історія філософії України. – К., 1994.
10. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософська думка в іменах. – К., 1997.
11. Чижевський Д. Нариси історії філософії на Україні. – К., 1991.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл 100 % балів підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (50 %) та поточного оцінювання (50 %). Залік: виконання тестових контрольних робіт по 1-му і 2-му модулям, питання яких включають також теми, що винесені на самостійну роботу. Поточне оцінювання: робота на лекціях (20 %), практичних заняттях (20 %), виконання індивідуального завдання - реферат на задану тему (10 %).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

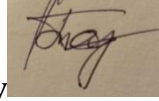
Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність.

Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

30.08.2023 року

Завідувач кафедри
Яків ТАРАСОЄВ

30.08.2023 р.

Гарант ОП
Людмила ВАСЬКОВЕЦЬ